

kdy se ptá, zda jsou stejná nebo ne – pes/pes, pes/bez...

Stejně tak k rozvoji fonematického sluchu může zařadit hry: Kukačko, zakukej, tichou poštu, slovní fotbal, Kdo tě volá. Používají se zvuky z okolí, krátký a dlouhý tón, přiřazování k obrázkům, sluchové kostky, Orffovy nástroje, zvuky, sluchová orientace v prostoru (hledání budíku ve třídě), rozlišování hlasitosti. Opakování/ozvěna, já ťuknu, ty ťukneš, zopakuj zvuk...

Rozlišování slov, slabik, hlásek...

Při práci s dětmi využíváme různé literární texty, například poezii. V čem je pro děti tak zajímavá?

Pro dítě je důležitý právě onen rytmus, se kterým se setkáváme v jednoduchých říkankách a písních. Lidová říkadla lze velmi dobře propojit i s pohybem či tancem a rozvíjet tak i práci s dechem a koordinaci pohybů s řečí. Stejně tak sem patří i rozpočítadla. Dále má vnímání rytmu vliv na rozlišování krátkých a dlouhých samohlásek.

Poezie rozvíjí i jazykový cit ve smyslu pochopení rýmu.

Můžeme s dětmi také zkoušet rýmovat?

Když nemá dítě ještě rozvinuté sluchové vnímání, tak nedokáže ani slyšet rým, ale pokud je dítě vyzrálejší, už by mělo umět rýmovat. Předškolní děti mají zálibu v rýmování. Děti si rýmováním rozvíjí komunikační kompetence podporující jazykový cit. Vždy je potřeba rýmování začít s obrazovou/zrakovou oporou, kdy se propojí sluchové a zrakové vnímání. Když dítě zvládá a pochopí princip rýmování, lze trénovat i bez zrakové opory.

Pedagog může dětem dát obrázky, kdy děti budou hledat dvojice, které se rýmují: „pes-les, kočka-vločka“. Když děti pochopí rýmování, mohou se samy pokusit nějaké rýmy vytvořit.

Jaký význam mají v podpoře vyjadřovacích schopností pohádky?

U předškolního dítěte hlavně ten, že je to období, kdy dítě nečte. Tudíž mu pohádky musí číst dospělý. Dítě tedy při čtení pohádky rozvíjí pozornost, sluch i slovní zásobu, porozumění jednoduchému textu, vlastní reprodukci, časovou posloupnost s obrázkovou oporou. Poslechem se zkrátka kultivuje řeč dítěte. V některých pohádkách se pracuje i s opakováním, např. Boudo budko, kdy si dítě snáz zapamatuje opakuující se fráze apod. Po přečtení pohádky si může dospělý

CO PATŘÍ DO LOGOPEDICKÉ PREVENCE?

- Smyslové vnímání (sluchové a zrakové vnímání) – zraková percepce, sluchová percepce, sluchová diferenciace (sluchové rozlišování), sluchová a zraková paměť, sluchová analýza a syntéza
- Péče o hlas – hlasová hygiena
- Hospodaření s dechem – dechová cvičení
- Rytmus a melodie – říkadla, písničky, rozpočítadla
- Slovní zásoba – čtení pohádek, obrázkové čtení
- Vyjadřovací pohotovost
- Artikulační obratnost
- Motorika mluvidel a mimika
- Fonematické uvědomování – rozlišování hlásek ve slovech
- Jemná motorika, kresba a grafomotorika
- Hrubá motorika, koordinace pohybu – pohybové hry
- Mluvnice dovednosti – porozumění řeči, slovní zásoba, gramatická stavba řeči

Součástí logopedické prevence je i včasná depistáž logopedických obtíží (ale nediagnosticská, neuvádět diagnózy a postupy), pedagog může doporučit rodičům logopedickou diagnostiku u klinického logopeda, odkázat je na odborná pracoviště, vysvětlit jim smysl a pravidla cvičení doma a dát jim náměty na činnosti a pomůcky.

s dítětem o pohádce vyprávět. Rozvíjí se tak souvislé vyjadřování dítěte. Nejprve dítě vypráví podle dotazů dospělého, poté může zkoušet vyprávět samo podle obrázků. A v neposlední řadě pohádky ukrývají i základní morální pravidla.

Některým dětem se moc nedaří rytmizovat. Co byste doporučila pro podporu této dovednosti?

Nejvhodnější pro podporu rytmizace jsou lidové písničky doprovázené hrou na tělo (tleskání, pleskání, dupání) či Orffovy hudební nástroje (ozvučná dřívka, chřestidla, tamburíny), tzn. spojení hudby, zpěvu a rytmických pohybů. Dále je možné využít bzučák.

Ze začátku je vhodné využívat rytmickou deklamaci jednoduchých slov či krátkých říkadel nebo jednoduchá zhudebněná říkadla, např. Had leze z díry. Také můžeme využít pohybových her s hudebními nástroji: děti např. střídají běh a chůzi podle rytmu, jak bubnuje pedagog na bubínek. Rozkládání slov na slabiky lze vizualizovat i obrázky rozstříhanými podle počtu slabik.

Proč je tak důležité rozvíjet vyjadřovací schopnosti dětí?

Pan prof. dr. Miloš Sovák řekl: „Dítě se stává členem lidské společnosti tehdy, když do ní vstoupí svou řečí, a člověk se v ní udržuje schopností vzájemného sdělování.“ Dítě

řečí projevuje své pocity, zážitky, myšlenky a potřeby.

Dítěti je třeba poskytovat přiměřené množství podnětů a příležitostí ke komunikaci. Aktivně jeho řeč budovat a rozvíjet. Je dobré, když dospělý záměrně vede myšlení dítěte vhodnými otázkami a zábavnou formou tak zpřesňuje a rozšiřuje slovní zásobu. Vše se může dítě nenásilně během dne, kdy s dítětem poznává a pojmenovává předměty v jeho okolí, zboží při nákupu, ukazují si obrázky v knihách či časopisech a společně o nich mluví.

Jakou roli v tom hrají pracovní listy?

Vhodné pracovní listy s jasnými a srozumitelnými obrázky mohou sloužit při logopedické prevenci k procvičování již naučeného s dětmi. Dítě může procvičit pozornost, paměť, sluchové i zrakové vnímání, rozvíjet slovní zásobu při pojmenování obrázků. Rovněž si je děti mohou nakopírované odnést domů, kde mohou pokračovat v procvičování s rodiči či jim pouze ukázat, co již umí. Pedagog může pak tyto listy zařazovat do portfolia dítěte s dalšími poznámkami, co se dítěti dařilo nebo s čím má dítě ještě problém a zda je třeba ještě něco procvičit apod. Mohou sloužit také jako diagnostický nástroj. Pracovní listy se s odstupem času mohou zopakovat a porovnat, jak se dítě posunulo. ■

Mgr. Marie Těthalová
Foto Kateřina Kokešová